

MUZEUM W STARGARDZIE

STARGARDIA

Rocznik Muzeum w Stargardzie

Tom I

STARGARD
2001

Kolegium redakcyjne:
Andrzej Bierca, Arleta Majewska (sekretarz redakcji)
Marcin Majewski (redaktor), Sławomir Preiss

Korekta:
Marzena Kasendra

Tłumaczenia:
Joanna Antoniuk
Małgorzata Ida
Marcin Majewski
Irena Obstawska
Andreas Schubert
Renata Węgrzyn

Projekt okładki:
Sławomir Preiss

Opracowanie graficzne:
Sławomir Preiss

© Copyright by Muzeum w Stargardzie, Stargard 2001

Adres redakcji:
Muzeum w Stargardzie
Rynek Staromiejski 2-4
73-110 Stargard
tel. (091) 578-38-35
tel./fax. (091) 577-25-56
e-mail: info@muzeum-stargard.pl

Na okładce:
Widok Stargardu od północnego - wschodu, wg Petrusa Rudolphi, 1696 r.
Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Szczecinie

ISSN 1641 - 7747

Nakład: 300 egz.
Druk: X PRESS, ul. 5-go Lipca 18-19, Szczecin, tel. 48 45 013
Skład i łamanie: X PRESS

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Od Redakcji	11
I. Artykuły i rozprawy	13
BOŻENA STRAMEK	
Nazwy miejscowe obecnego powiatu stargardzkiego.	
Część I: Nazwy słowiańskie	15
<i>Die Ortsnamen im Kreis Stargard.</i>	
<i>Teil I: Die slawischen Namen (Zusammenfassung)</i>	38
MAREK OBER	
Zabytkowe bramki cmentarne na Pomorzu Zachodnim	39
<i>Die alten Kirchhofsportale in Westpommern (Zusammenfassung)</i>	60
MIKOŁAJ SZCZĘSNY	
Stargardzcy kompozytorzy utworów okolicznościowych w pierwszej połowie XVII wieku	67
<i>Stargarder Komponisten der Gelegenheitswerke in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts (Zusammenfassung)</i>	73
ROMAN KAMIŃSKI	
Ozdobna fajka jednorodna z Koszalina	77
<i>Eine homogene Zierpfeife aus Köslin (Zusammenfassung)</i>	82
JAN STUCH	
Rozwój przestrzenny Stargardu w XIX wieku	87
<i>Die räumliche Entwicklung der Stadt Stargard in dem 19. Jahrhundert (Zusammenfassung)</i>	103
BOŻENA STRAMEK, JAN GRZECZKA	
Podziały administracyjne powiatu stargardzkiego w latach 1800 - 2000 na tle Pomorza Zachodniego	107
<i>Territoriale Verwaltungsgliederung des Kreises Stargard in den Jahren 1800 - 2000 innerhalb von Westpommern (Zusammenfassung)</i>	116
IGNACY SKRZYPEK	
Zarys dziejów kolekcjonerstwa i początki tworzenia muzeów w prowincji pomorskiej w XIX i pierwszej połowie XX wieku	119
<i>Die Geschichte der Sammelstätigkeit und die Anfänge der Gründung der Museen in der pommerschen Provinz in dem 19. und in der ersten Hälfte des 20. Jh. (Zusammenfassung)</i>	147

SEBASTIAN SZWAJLIK

Budowa linii kolejowej Stargard - Koszalin i jej infrastruktury w latach 1856 - 1859	155
<i>Der Bau der Eisenbahnstrecke Stargard - Köslin und ihrer Infrastruktur in den Jahren 1856 - 1859 (Zusammenfassung)</i>	162

BARBARA OCHENDOWSKA - GRZELAK

Restauracja kościoła Mariackiego w Stargardzie (1902 - 1911) na tle europejskiej teorii konserwatorskiej końca XIX i początków XX w.	165
<i>Die Restaurierung der Marienkirche in Stargard (1902 - 1911) in dem Boden der europäischen Konservierungstheorie vom Ende des 19. und Anfang des 20. Jh. (Zusammenfassung)</i>	181

HINRICH SIUTS

Das Stargarder Heimatmuseum	185
<i>Muzeum Regionalne w Stargardzie (Streszczenie)</i>	193

BARBARA OCHENDOWSKA - GRZELAK

Statut lokalny Stargardu z lat 1920/1921.....	199
<i>Die Ortsstatut von Stargard aus den Jahren 1920/1921 (Zusammenfassung)</i>	206

MACIEJ SZUKAŁA

Towarzystwo Wiedzy o Czasopiśmiennictwie i Drukarstwie na Pomorzu (Gesellschaft für Zeitungskunde und Buchdruck in Pommern). Przyczynek do dziejów	209
<i>Gesellschaft für Zeitungskunde und Buchdruck in Pommern. Der Beitrag zur Geschichte (Zusammenfassung)</i>	217

EWA GWIAZDOWSKA

Z dziejów zainteresowania ikonografią Szczecina. Dokumentacja wystawy widoków miasta z 1936 roku	219
<i>Die Geschichte des Interesses für die Ikonographie in Stettin. Die Dokumentation von der Ausstellung der Stadtansichten aus dem Jahre 1936 (Zusammenfassung)</i>	235

ANDRZEJ BIERCA

Historia radzieckiej jednostki wojskowej w Kluczewie pod Stargardem	237
<i>Die Geschichte der sowjetischen Militäreinheit in Kluczewo bei Stargard (Zusammenfassung)</i>	251

II. Komunikaty 257**MARCIN BURDZIEJ**

Charakterystyka materiału kostnego pochodzącego z cmentarza przyklasztornego Augustianów - Eremitów w Stargardzie, cz. I..	259
--	-----

MARCIN MAJEWSKI

Słów kilka o ludwisarzach stargardzkich przełomu XV i XVI wieku 267

III. Zabytki Ziemi Stargardzkiej 277

MARCIN MAJEWSKI

Dzwon z kościoła św. Jana w Stargardzie z przedstawieniem plakiety
pielgrzymiej z Eichstätt 279

IV. Materiały do Stargardzkiego Słownika Biograficznego 283

JERZY WALISZEWSKI

Trommsdorff Johannes Bartholomäus 285

V. Bibliografia do historii regionu stargardzkiego 287

Bibliografia prac Martina Wehrmanna dotycząca miasta Stargardu
i powiatu stargardzkiego (oprac. M. Majewski) 289

VI. Polemiki, recenzje, omówienia 295

SŁAWOMIR SŁOWIŃSKI

Wojciech Łysiak, Zaklinanie śmierci. Śmierć i pokuta
w dawnym Księstwie Pomorskim.
Wydawnictwo „Eco“, Poznań 2000, ss. 162 297

VII. Inne 299

MARIUSZ JANKOWSKI, JAN ZENKNER

Przybliżanie Pomorza 301

MIROSŁAW RUTKOWSKI

Nuże, duszo, w drogę!
O Kartezjuszu w trzystupięćdziesięciolecie śmierci 309

VIII. Z życia Muzeum 339

1. Muzeum a szkoła 341

Działalność oświatowa w roku szkolnym 2000/2001
(oprac. Małgorzata Wójcik - Bąk) 341

2. Działalność wystawiennicza 345

Ekspozycje w roku 2001 (oprac. A. Pietrzak) 345

Od redakcji

W ubiegłym roku Muzeum w Stargardzie obchodziło swoje czterdziestolecie, które podsumowano wystawą oraz konferencją *Dawny Stargard miasto i jego mieszkańcy*. Wieloletnia działalność naszej placówki, która w krajobrazie miasta jest jednym z jego charakterystycznych elementów, doprowadziła, jakby naturalnie, do powstania zamysłu wydawania rocznika Muzeum.

Stargardia będzie przeglądem prac naukowo - badawczych, jak i popularno - naukowych pracowników Muzeum oraz osób nie związanych bezpośrednio z naszą instytucją.

Schemat budowy naszego rocznika został nakreślony w spisie treści i składa się z kilku zasadniczych bloków, których tytuły wynikają z chęci wprowadzenia przejrzystego podziału, a nie z wartościowania poszczególnych tekstów. Mamy nadzieję, iż w miarę upływu czasu będzie on ewoluował również w innych kierunkach.

Tematyka prac dotycząca Stargardu i ziemi stargardzkiej jest oczywiście dla *Stargardii* nader bliska, jednak zdajemy sobie sprawę, że zamykanie się w tak wąskiej dziedzinie uniemożliwia szersze spojrzenie na skomplikowaną przeszłość naszej małej ojczyzny, która jest częścią Wielkiego Pomorza. Tak więc na łamach naszego pisma ukazywać się będą prace dotyczące terytorium dawnego Księstwa Pomorskiego.

Należy wspomnieć, iż pierwszy numer *Stargardii* nie powstałby bez życzliwości naszych autorów i tłumaczy, którzy swoje prace ofiarowali nieodpłatnie, oraz bez środków finansowych przeznaczonych na ten cel przez urzędy, instytucje oraz osoby prywatne. Wszystkim składamy w tym miejscu serdeczne podziękowania.